

De pluriformiteit van de kerk in verband met de oecumeniciteit (III)

KERKELIJK LEVEN

Geven we thans onze aandacht aan de tweede stelling van dr Volger:

„Aangezien er geen zaligmakende kerk bestaat, maar de zaligheid verbonden ligt aan het geloof in Jezus Christus, moet het voornaamste accent niet gelegd worden op den vorm van de kerk, maar op den geloofsinhoud van de kerk”.

In deze tweede stelling grijpt dr Volger blijkbaar op de eerste terug.

Die eerste stelling had reeds uitgesproken, dat „de vorm” der kerk secundair is; de tweede voegt er nu aan toe, dat hij, die vorm der kerk, niet het voornaamste accent moet hebben. Dat is duidelijk, en het klopt ook.

Maar juist omdat het klopt, krijgen we den indruk, dat iets anders óók wil „kloppen”. We bedoelen: in stelling II staat, dat de GELOOFSINHOUD van de Kerk het voornaamste accent moet hebben. Vergis ik me niet al te zeer, dan slaat deze opmerking van stelling II terug op het gezegde in stelling I, waar het heet, dat de SUBSTANTIE van de kerk het primaire is.

Nu is het altijd wat lastig met die vreemde woorden. Wat bedoelt „vorm” en wat „substantie”? Bedoelt „substantie” hier hetzelfde als „geloofsinhoud”, dan zullen we, om maar niet teveel overhoop te halen, maar eens afspreken, dat dr Volger en ik het erover eens zijn, dat hiermee bedoeld wordt zoo iets als de inhoud van die twaalf uitspraken, die tezamen de apostolische geloofsbelijdenis vormen, en die ook in den Catechismus als zodanig worden behandeld.

Nu behoort het „factum” der kerkvergadering ook zélf tot den geloofsinhoud van de kerk. Het is haar geloofsinhoud, dat de Zoon Gods een gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, door Geest en Woord Zich vergadert van het begin der wereld tot aan het einde. Dat is GELOOFSINHOUD.

Waarom ik dit zoo met nadruk zeg? Omdat ik zoo gauw mogelijk wou afkomen van wat in ons vorig artikel ons ophield: dat „BEGRIIP” van kerk. Een „begrip”, wel, daar hebben we niets aan. Primo, in de kerk zijn er maar weinig mensen, die weten wat een begrip is. Nóg minder, die weten hoe het toe gaat met de vorming van een begrip. Nóg minder, die bedenken, dat die begripsvorming nog een onzekere kwestie is, waarbij de laatste gronden van het wijsgeerig denken worden blootgewoeld; door den één zóó, door den ander anders. Maar ik ken ze bij honderden, die, al verstommen ze op de vraag: wat is uw kerk-BEGRIIP, dadelijk den mond open doen, en dan hertelijk ook, als hun gevraagd wordt: wat GELOOFT ge van de kerk? De opmerking is uit mijn mond niet nieuw, en ik zou me haast schamen het weer eens op te lepelen, maar ze zeiden me, dat ik toch heusch nog maar weer eens moest gaan schrijven over de kerk, welnu dan: de opmerking vinde hier weer een plaats: dat de Catechismus heelmaal geen definitie (omschrijving) van de kerk geeft. Een kerk-begrip vindt ge er evenmin als een Gods-begrip, een satisfactiebegrip, en wat dies meer zij. Op de vraag wat de antwoordende partij van de kerk gelooft, komt er een GELOOVIG antwoord. Je kunt nu eenmaal geen begrippen gelooven, want in elk begrip, dat de mensch zelf „zich” vormt, steekt altijd een heele groote dosis zelfvertrouwen. Je gelooft alleen IN-HOUDEN van OORDEEL (uitspraken). Abraham geloofde niet in zijn Gods-begrip, maar hij geloofde God. Waar in? In de (belovende) UITSPRAKEN die Hij hem gedaan had.

Als ik dus den geloofsinhoud het primaire noem, en daaraan het voornaamste accent geef, goed, dan krijgt dus in de kerk het voornaamste accent het feit, dat de ZOON GODS zich een kerk vergadert. Dat is een FEIT, dat vandaag aan den gang is en van het begin der wereld tot aan het eind der dagen doorgaat.

Nu zit ik een beetje verlegen te kijken bij die voorkeurskwesties van dr Volger. Niet zoozeer, als ik me met hem zou vermelen in een begrippenspel op een studentconferentie, doch als ik Zondagmorgen in de kerk zit en Maandagmorgen opereeren moet met wat ik daar 24 uur geleden gehoord en beleeden heb.

Want als nu de ZOON GODS zich een kerk vergadert, en ik moet daarop den vollen nadruk laten vallen, als op het primaire, wel, mag ik dan zeggen: in dien geloofsinhoud zelf maak ik nu wéér verschil tusschen „voornaam” en „minder voornaam”, tusschen „primair” en „secundair”?

Dr Volger hoor ik interromperen. Hij zegt vermoedelijk hier tegen mij: wat mankeert u, was fällt Dir ein? In GELOOFSINHouden is ALLES even gewichtig, dáárin is geen primair en geen secundair.

Best, dan zijn we ’t daarover samen eens.

Maar dan heb ik een vraag. Een koppig vol te houden vraag. Ze luidt: IS DAN DE „VORM” DER KERK ZELF OOK GEEN GELOOFSINHOUD? Ik bedoel niet: de „vormen”, die de menschen maken, hier, of in Lapland, Denemarken, Amerika. maar de „vormen”, zoo als Christus ze HEBBEN WIL?

Met te meer aandrang stel ik deze vraag, te beginnen als vraag-aan-mijzelf, als ik bedenke, dat de kerk een VERGADERING is. Niet een vergadering, die af is,

doch een vergadering, die nog altijd aan den gang is. Een bijeenbrengingsacte is door mij geloofd en beleeden, welke permanent geschiedt, van het begin tot het einde toe. Heden en morgen doet Christus het vergaderingswerk. Moet ik nu verklaren, dat deze volzin zélf primair is, en de vergaderingsvormen secundair zijn? Maar ik dacht eigenlijk, en als men mij kan tegenspreken, dan doe men het, ik dacht eigenlijk, dat VERGADEREN, bijeenbrengen, een kwestie van zichtbaarheid, van telbaarheid, van zintuigelijk-waarneembaarheid was. Ik heb daarmee niet gezegd, dat het MIJN zintuigen zijn, die dat altijd moeten kunnen waarnemen; want, als b.v. iemand, die sterft, vergaderd wordt in „de hemelschuur” (een bijbelsch beeld), dan zie ik dat sterven wel, maar IK zie dan niet die hemelschuur, noch het in-dragen van dien stervende in die hemelschuur. Maar ik hoor er wel van spreken en dan weer in den bijbel zelf, en hij zegt me, dat ik me nu maar stil moet houden, want over DIE wijze, DIEN „vorm” van kerkvergadering kan ik niet veel meepraten; ik kan er ook geen steek aan veranderen, of schikken, of beschikken, of verknoeien. Het gebeurt eenvoudig, afgeloopen. Maar „secundair” is die vorm heelmaal niet. En mijn geloof alleen kan zeggen, dat op dat oogenblik van sterf kerkvergaderingswerk geschiedt op een zeer bepaalde wijze, die God heelmaal niet secundair wil genoemd zien, want Hij houdt die zaak toch maar in eigen hand, zoolang als de wereld staat.

Ja, ik moet het maar weer erover hebben, dat er een vergadering geschiedt, dat ze gemaakt wordt. Ik kan Caesar critiseeren, en Truman, en Stalin, en Koningin Juliana, als zij een vergadering maken, en de „vormen” meteen bij wetsdecreet vastleggen. Ik kan hun werk critiseeren, als Stahl, als Hobbes, als Rousseau, als Nietzsche, als Washington. Die zijn allemaal even-zoo vele critici van even-zoo vele volksvergaderingsvormen. Maar als ’t over de kerk gaat, dan heb ik, als u me naar mijn GELOOFSINHOUD blijft vragen, niet te maken met even-zoo vele kerkvormen, Luther, Calvijn, Cyprianus, maar ik heb te doen met den éénen Kerkvergaderaar, die de Zoon Gods is. Concurrenten heeft Hij niet. Collega’s ook niet. Ik kan dus niet à la Socrates een kerkvergaderingsbegrip me vormen uit de veelheid van overeenkomstige acties, want er is maar één zoon actie. Ik kan ook niet met Plato mijn kerkvergaderingsbegrip opbouwen uit de filosofie van zijn ideeën, want die filosofie is een brok heidenendom. Ik moet dus van HEMZELF vernemen, wat Hij omtrent die kerkvergaderingsvormen zegt. Met andere woorden: die VORMEN ZIJN PRIMAIR, omdat ze geloofsinhoud zijn. Hij zegt me, dat mijn (geloofs) DOGMA moet bevatten een BESCHRIJVING (geen eigenmachtige OMSCHRIJVING) van de vergaderingsvormen, zoolals Hij ze WIL; en dat mijn (geloofs)ETHIEK heeft te bevatten een gebonden voorschrift betreffende mijn actuele MEDEWERKING aan dien vergaderingsarbeid in ONDERWORPENHEID aan de als geloofsinhoud primaire belangstelling vorderende vergaderingsvormen, die HIJZELF geopenbaard heeft. Niet, dat Hij me over heel de linie die vergaderingsvormen laat zien, of eraan laat meewerken (denk b.v. aan dat sterven van daarstraks). Maar toch zóó, dat voorzover Hij mij inschakelt in Zijn dienst, ik verplicht ben, me aan wat ik van zijn vergaderingsvormen en vergaderingsnormen wéét, te onderwerpen in mijn medewerking onder en met Hem, zoover Hij me daartoe de gelegenheid opent, en zegt: vooruit, jij knecht van Mij.

Want Hij heeft mij als geloofsinhoud gedictieerd, dat Hij wel geen concurrenten heeft, en geen rivalen, en geen collega’s, maar wel een massa vijanden. Hij rekende mij ook onder die vijanden, zooveel mijn vleesch betreft, en zei mij vlak in mijn gezicht, dat ik dat vooral niet mocht vergeten. Hij zei me, dat als ik onder Truman, Stalin, Juliana leef, ik het niet in mijn hoofd halen moet, dat hun nationale vergaderingsvormen secundair belang hebben in dien zin, dat ik het ook wel eens anders probeeren mag dan zij het bij decreet hebben vastgelegd. Ik herinner me, dat er zóo iets als doodstraf op kan staan, en dat hier woorden vallen als „hoogverraad” en „revolutie”. Nu, Hij is de Koning van de koningen, en de Heer der heeren. Zouden dan zijn kerkvergaderingsvormen in dien zin van daareven secundair mogen heeten? Hij trekt me aan mijn jas, en zegt mij: dreumes, wou jij soms in den openbaringsinhoud van Mij, die geloofsinhoud moet worden van jou, verschil maken tusschen meer en minder belangrijk? Ben ik een Koning, waar is mijn eere; en ben ik een Führer (Archeeg) waar is Mijn ontzag? Mijn „vormen”, mannetje, zijn MIJN zaak, en ik eisch conformering de ture en de facto. Synodes mag je critiseeren, dat is óók geloofsinhoud (art. 7 Confessie). Maar mijn Hemel-consistorie niet. De staat, waarvan jij burger bent, is in den hemel (Fil. 3:20), en daar gaat het streng toe, omdat hier kwesties zijn van leven en van dood.

Omdat de dingen zóó staan, en niet anders, kan ik me ook niet vinden in den aanloop van deze stelling II van dr Volger.

Om te beginnen lijkt mij de tegenstelling niet juist, die dr Volger stelt. Hij zegt: er is geen zaligmakende kerk, MAAR de zaligheid ligt verbonden aan het geloof. Er is ook geen zaligmakend geloof, — moet ik nu zeggen: MAAR de zaligheid ligt verbonden aan het geloof? De zaligheid is vastgelegd aan alles en nog wat. Aan het geloof, zeer zeker. Maar ook aan de hoop, ook aan de liefde, ook aan de gehoorzaamheid, ook aan het doen van goede werken, als onderdeel van de bekeering, de wedergeboorte, om in den trant der oude confessies te spreken. En als de liefde tot Hem nu, daarin blijken moet, dat ik in de zaak der kerkvergadering naar Hem luister (het primair), en Zijn vijanden (die natuurlijk in de KERKVERGADERING het liefst Hem te lijf willen, net zoolals Stalin dat zegt te ondervinden in ZIJN staatsvergaderingswerk, en Truman, en Nederlands koningin), ook op dit punt bestrijd, dan kan ik rustig en dan móet ik bevend zeggen: de zaligheid is verbonden aan o.a. de liefde, en dus aan het normgetrouwe, en aan Zijn vorm getrouwe kerkvergaderingswerk, zoover het mij in handen gegeven is, om er aan mee te doen.

En dan, in de tweede plaats: ik houd er niet van, dat wij zeggen: er is geen zaligmakende kerk. Die kerk, waarvan dr Volger belijdt, dat ze vele vormen heeft, is dat soms de ware? Me dunkt van wel, want anders weet ik heelmaal niet meer, van welk ander „wezen” er dan onderscheiden vormen zijn. Nu is die kerk niet zaligmakend, want alleen HIJ maakt ons zalig, onder andere in de kerkvergadering, en in de geloofsgave, en in de uitstorting van de liefde in ons hart. Maar als ik mijn geloofsinhoud nog eens erken als openbaringsinhoud (wat ik „geloof”, doch daarmee niet overeenkomt, wel, dat „gelóóf” ik niet, doch dat maak ik me alleen maar eigenmachtig wijs), dan hoor ik Hem zeggen, dat buiten de kerk, die HIJ vergadert, geen enkele zaligheid, geen enkel heil, nulla salus is. Dat staat dan ook letterlijk zoo in mijn belijdenis, en nog pas is daarover in dit blad iets opgemerkt. Juist, omdat HIJ vergadert zóó, dat straks zal blijken, dat buiten de door Hem getrokken grenzen niemand zalig wordt, juist dáárom heb ik in vreeze en beven zijn zaligheidsgang en zaligheidsgeschenk bij te houden, zoover ik zien en tasten kan, in onderworpenheid aan Hem.

Ik zeg dan: primair, primair, en ik schrap dat woord „secundair”; het lijkt me een doekje voor mijn bloeden.

Stel eens, dat iemand zeggen zou: negen maanden lang was de Zoon Gods bezig, zich een menselijke natuur aan te nemen uit het vleesch en bloed der maagd Maria, dat is een geloofsinhoud, primair, maar de VORMEN van die menswording zijn maar secundair, tob daar niet over, wat zou men dan tot mij zeggen? Dat Arius, en Nestorius, en Eutyches beter knapen zijn dan ik. Want zij tobden nog over het mysterie, en ik zeg: dat is maar secundair, meneer. Ik hoor hen zeggen, en Athanasius valt hun dáárin bij: als u niet nadenkt over de VORMEN van die menswording, dan denkt u niet na over de menswording zelf, en dan bent u een woordenrammelaar, als u zegt: ik GELOOF de menswording van den Zoon Gods uit de maagd Maria. Zoo iets is pas méénens gezegd, als ik probeer (het blijft probeeren) me in te denken WAT ik daar gezegd heb.

Nu dénkt ik er niet over, op de wijs van vele roomsch en vooral niet-roomsch, te leeren, dat de kerk zoo iets is als het vleeschgeworden Woord. Ik vind dat leelijk woordenspel.

Maar ik wou alleen maar dit zeggen: als er maar één keer zoo iets is gebeurd, dat Gods Zoon zich een menselijke natuur aannam, en als het net precies zóó maar één keer gebeurt, dat de Zoon Gods zich de kerk vergadert, in onvoltooid tegenwoordigen tijd, wel, waarom zou ik dan van iets dat één keer gebeurt, en negen maanden duurt, belijden: het is (inclusief zijn vormen) mysterie, en van primair belang, en van iets anders, dat net zoo lang duurt als de wereldgeschiedenis, hoewel het ook maar één keer geschiedt, verklaren: het is voor wat zijn vormen betreft, secundair? Die geboorte uit de maagd Maria, wel, die is voorbij, en ik kan daar wel iets over zeggen, n.l. uit het Woord. Maar die kerkvergadering, die is nóg aan den gang, die is nog lang niet af; daarover kan ik dan te meer alleen maar spreken als ik me houd aan het Woord.

Conclusie: die onderscheiding van primair-secundair kan mij niet behagen. Ik zal ze dadelijk onderschrijven, als mijn geloofsinhoud deze is: Luther doet wat aan de kerkvergadering, en Bonifacius, en Cyprianus, en... (want nu word ik dadelijk erg ruim, omdat ik nu met menschen bezig ben) en..... Confucius, en zulke lieden. Maar nu ik als GELOOFSINHOUD alleen verkondigen mag, dat HIJ het doet, nu heb ik alles tot een zaak-van-éérste-orde te verklaren: de VORMEN van zijn werk, als ik dat nare woord „vormen” nu eenmaal wil gebruiken, die zijn net zoo primair als wat mij voorts ge-openbaard is: de vergadering van den jongsten dag, de roeping van Abraham, de instelling van het pascha, het offer van Golgotha, de manifestatie van Pinksterfeest, en den donder van het goddelijk gericht, dat mij het tellen wel afleert, als ik in ’t onweer sta; dat is wat anders dan dat ik op mijn kamer een brochure schrijf over het onweer en den bliksem.

Is deze laatste opmerking ontleend aan een geschrift van Overbeck of Barth?

Welneen — aan het veel ouder boek, dat „Job“ heet. Daar vraagt God uit een onweer Job: waar waart gij, toen Ik de wereld schiep? Hebt gij Mij toen geassisteerd soms? Of Mij geadviseerd? Immers neen? Maar wat praat ge dan eigenmachtig over de normen en de vormen van mijn scheppings- en voorzienigheidsacten? Gij hebt alleen maar te gelooven.

Toen werd Job stil. En verfoeide zich in stof en asch. Zoo hoor ik uit een onweer tot mijzelf de Stem me vragen: waar waart gij, waar zijt gij, toen Ik de

kerk begon bijeen te brengen, en als Ik nog daarmee mij bezig houd, niet door Calvijn en Luther ten slotte, doch door Mijn Geest en Woord? Zijt gij daarbij Mijn assistent, Mijn adviseur? Neen? Hou dan uw eigenwilligen mond, en maak de „vormen“ niet secundair of zoo. Gij hebt alleen maar te gelooven en u te schikken.

Nu word ik stillet, en Ik heb berouw, in stof en asch. Hij is vandaag nog bezig — in zijn vormen naar zijn normen.

K. S.

De kerkelijke situatie vertroebeld?

„IV. Het gesprek met de broeders van de Gereformeerde Kerken bracht de broeders van de Gereformeerde Kerken (onderhoudend art. 31 K.O.) tot de overtuiging, dat het dringend gewenscht is, in hun kring de vraag onder de oogen te zien, of de kerkelijke situatie niet mede is vertroebeld, doordat in 1943 de bestrijding is gericht op 1905 zelf, waaronder men toch jarenlang had geleefd, inplaats van uitsluitend op de van synodewege gegeven interpretatie van 1905“, aldus Ds B. A. Bos e.s. in de publicatie aan het eind van de Oosterbeekse conferentie.

Ik ga er hier aan voorbij, dat de schuld, die ons zou aankleven (n.l. dat we aanvankelijk de dingen niet volkomen helder zouden hebben gezien, en daardoor ertoe zouden gekomen zijn ons bezwaarschrift te richten, niet tegen 1942, maar tegen 1905) zoo maar op één lijn wordt geplaatst met de schuld aan de andere zijde, bestaande in bovenschrijftuurlijke binding en onschrijftuurlijke schorsingen enz.; ik merk slechts op, dat er toch wel een heel groot verschil in schuld is tusschen iemand, die het pad der bezwaarschriften betredend, dat aanvankelijk wat aarzelen, en niet in volkomen scherpe onderscheiding der situatie doet, maar bij het verder betreden van dit pad al spoedig wel tot die onderscheiding komt, en iemand, die met vasten gang het pad der binding en der schorsingen enz. betreedt, en zich ondanks alle waarschuwingen van dat pad niet laat afbrengen.

Ik ga er nu ook aan voorbij, dat Ds Bos e.s. zonder eenige nadere onderscheiding zeggen „waaronder (n.l. onder 1905) men toch jarenlang had geleefd“.

„k Wil nu uitsluitend, overeenkomstig hun dringenden wensch, de vraag onder de oogen zien, of wij mede de kerkelijke situatie vertroebeld hebben, doordat in 1943 de bestrijding zich gericht heeft op 1905 zelf, inplaats van uitsluitend op de van synodewege gegeven interpretatie van 1905.“

Historisch is de gang van zaken bij het opstellen van de bezwaarschriften tegen de „Toelichting“ en tegen de bekende zinsnede van 1905, die zijn ingediend door Dr S. O. Los e.s., de volgende geweest. Aanvankelijk was ons voornemen alleen bezwaar in te brengen tegen de „Toelichting“. Bij het opstellen van het bezwaarschrift daartegen kwamen we echter tot de conclusie, dat we eerlijkheids- en volledigheidshalve ook bezwaar moesten maken tegen de in 1942 overgenomen zinsnede van 1905. Daarbij hebben we indertijd die zinsnede verstaan in de betekenis, die 1942 en de „Toelichting“ daaraan waren gaan hechten en we hebben niet terstond ingezien, dat de Synode van 1942 in tweeërlei opzicht ten aanzien van 1905 een belangrijke wijziging heeft aangebracht: ten eerste, door wat slechts een compromissformule was, die in en terwille van het kerkverband tweeërlei reeks van voorstellingen naast elkaar liet staan, te maken tot een confessionnele uitspraak; ten tweede door de zinsnede van 1905 uit haar verband te rukken en in een ander verband op te nemen, waardoor ze een andere betekenis kreeg (zie: Van de Born en Holwerda: Een stad, die wel samengevoegd is). We lazen dus inderdaad 1905 door de bril, die de Synode van 1942 ons opgezet had, en pas later onderzoek bracht ons tot het inzicht, hoe slecht geslepen de glazen van die bril waren.

Maar al ware het nu, dat dit lezen van de zinsnede van 1905 door de bril van 1942 mede oorzaak zou zijn geweest, dat de kerkelijke situatie is vertroebeld, dan wordt hierdoor de schuld van de Synode van 1943/44 niet kleiner, doch grooter. Wanneer bezwaren worden ingediend bij een kerkelijke vergadering, dan heeft deze de roeping, ook al zouden de bezwaren niet helemaal duidelijk en juist zijn geformuleerd, geduldig een onderzoek in te stellen naar de nauwkeurige strekking en omvang der bezwaren. De bezwaarden moeten zoo zuiver mogelijk hun bezwaren formuleren, zij mogen 't zich daarbij niet gemakkelijk maken; maar de zorg voor de schapen der kudde brengt ook mee, dat de „herders“ eventueel de schapen behulpzaam zijn bij het nauwkeurig begrenzen hunner bezwaren. Doch van dat geduldig onderzoek naar omvang en strekking der bezwaren en van die zorg van de „herders“ voor de schapen der kudde is niets gebleken: een voorstel ter Synode om alvorens een beslissing te nemen, met de „bezwaarden“ samen te spreken, is afgewezen! Al zou er dus onzerzijds schuld zijn vanwege het niet zuiver formuleren der bezwaren, dan wordt hierdoor de schuld van de Synode van 1943/44 niet verminderd, maar vergroot!

Doch ik ontken ten stelligste, dat de kerkelijke situatie is vertroebeld, doordat de bestrijding zich in 1943 heeft gericht op 1905 en niet, uitsluitend op de synodale interpretatie van 1905.

Want lang voordat de Synode haar eindbeslissing nam,

was er inzake den juiste omvang en strekking van de bezwaarschriften volkomen klaarheid gekomen. Bij die eindbeslissing denk ik nu niet eens aan de noodlottige beslissingen in den zomer van 1944 — toen was „Rondom 1905“ van Dr R. J. Dam, Ds B. Holwerda en Ds C. Veenhof al verschenen, en daarin komt zonneklaar uit, dat 1942 de verklaring van 1905 misduid heeft, en dat onze bezwaren zich richtten tegen de synodale interpretatie, tegen de vertekening van 1905 in 1942. Neen, bij die eindbeslissing denk ik nu al aan de uitspraak van Dec. 1943, dat niets geleerd mocht worden, dat met de betreffende uitspraak niet in volkomen overeenstemming was. Lang voor die eindbeslissing was er reeds volkomen klaarheid ten aanzien van strekking en omvang van onze bezwaren. Reeds in Nov. '43 had men ter Synode het inzicht, dat ons bezwaar zich niet zoozeer richtte tegen 1905 als zodanig, als wel tegen de synodale interpretatie ervan, dus toen reeds, begin Nov. werd de kerkelijke situatie niet vertroebeld (niet meer vertroebeld, als dit tevoren wel het geval zou zijn geweest) door een onduidelijk formuleeren van de bezwaren onzerzijds. Ten bewijze hiervan, dat in Nov. '43 een eventuele vertroebeling reeds geheel opgeklaard was, wijs ik op de „Verklaring van Gevoelen“, waarin uitvoerig betoogd wordt, dat 1905 naar inhoud en bedoeling in het geheel geen confessionnele uitspraak was, en waarin gezegd wordt „Wil iemand de kinderen der geloovigen voor 'wedergeboren en in Christus geheiligd' houden, dan willen wij aan ieder hierin volkomen vrijheid laten. Wij hebben er evenwel ernstig bezwaar tegen, dat de kerken ten aanzien van dat 'houden voor' haar leden in hun consciëntie binden door een confessionnele uitspraak.“ Hier wordt dus zeer duidelijk gezegd, dat ons bezwaar ging tegen de synodale misduiding van 1905. En voorts wil ik erop wijzen, dat bij een samenspreking van deputaten der Synode met „bezwaarden“ in Oct. of Nov. 1943 door Dr Berkouwer reeds werd opgemerkt, dat wij juist hadden gehandeld, als we een bezwaarschrift hadden ingediend niet tegen 1905, maar tegen het feit, dat 1905 in 1942 o.i. is misduid; en deze opmerking werd onzerzijds toegestemd. Al zou dus even de situatie, doordat wij onze bezwaren aanvankelijk niet in het juiste raam plaatsten, onhelder zijn geweest, geruimen tijd voor de eindbeslissing was de situatie volkomen helder geworden.

Ik meen dan ook, dat de vraag, door Ds Bos e.s. gesteld, in het licht van de historie ontkennend moet worden beantwoord.

Indrukken van de Generale Synode (IV)

„Samensprekings“-perikelen

Men weet, hoe het staat met de kwestie der „samenspreking“. De desbetreffende commissie ontving, met betrekking tot het vraagpunt van eventueel contact, door middel van deputaten, met de synodocratische kerken, ter bestudeering, en dit met opdracht van uit te brengen advies, onderscheiden stukken, die alle zich bezig houden met de vraag: wat staat de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland thans te doen, nu de deputaten vanwege de generale synode der kerken, die in en na 1944 zich conformeerden aan de uitwerping van diegenen, die aan confesie en Kerkenordening getrouw gebleven zijn, uitdrukkelijk geweigerd hebben, mede te werken ook aan de kortst mogelijke schriftelijke situatie tekening, gelijk hun was voorgesteld door de deputaten, welke onze synode van Groningen benoemd had.

De Commissie achtte zich ontslagen van de taak, een breed overzicht te geven van wat aan bedoelde weigering voorafgegaan is. Het rapport van onze deputaten ter zake van het vraagpunt eener „samenspreking“ was aan de Amersfoortsche synode reeds toegekomen. Daaruit was bekend geworden, dat vanwege onze eigen deputaten na een omslachtige, vergeefsche briefwisseling tenslotte aan de synodocratische voorgelagen is, over en weer elkan- der vragen te stellen, die met een kort „ja“ of „neen“ te beantwoorden zouden zijn, desgewenscht met toelichting, zulks ter verkrijging eener wederzijdsche situatietekening. Onze deputaten deden tenslotte dezen voorslag, om de synode te kunnen inlichten. De deputaten van „de overzijde“ hebben echter geweigerd. Daarop hebben onze deputaten nog geantwoord in een missive van 13 September 1948; die der overzijde bewaarden sindsdien het stilzwijgen.

Wij zullen voortaan in dit artikel de synodocratische deputaten „de Utrechtse“, en onze eigen deputaten soms „de Groningsche“ noemen.

Vóór alle dingen heeft het zijn nut, de desbetreffende aangelegenheid terug te brengen tot haar zuivere proporties. Daartoe moeten we even de vraag onder de oogen zien, of onze deputaten er wel goed aan deden, met de hierboven gereleveerde vraag te komen tot de deputaten

Spreekt het overigens geen boekdeelen, dat na een twee- of driedaagsche conferentie deze (nog ontkennend te beantwoorden) vraag blijkbaar de eenige is, die den vrijgemaakten aanwezigen is meegegeven?

Mocht iemand uit het bovenstaande concluderen, of liever willen concluderen, dat schrijver dezes behoort tot de categorie van menschen, die alles in het wit-zwart-schema zien — een categorie, die ik overigens onder ons nog nimmer ben tegengekomen — dan zij hier met volle instemming aangehaald, een passage uit het boek van Ds H. J. Schilder: „Op de grens van kerk en secte“, welke passage, naar ik meen, door ieder onzer ten volle onderschreven wordt:

„Daarmede is overigens allerminst gezegd, dat 'de knecht' meent in alle opzichten zich als zodanig naar behooren te hebben gedragen. Had hij volkomen zijn plicht gedaan, hij ware naar Christus' Woord nog niet meer dan een 'onnutte' dienstknecht. Maar ook aan die maat weet hij bij lange na niet te zijn toegekomen. Ik ben er mij van bewust, dat een dergelijke betuiging gevaarlijk kan zijn, o.m. omdat zij onwillekeurig wordt uitgelegd in dien zin, als zou de schrijver achteraf toch moeten toegeven, dat hij..... wel iets welwillender had kunnen zijn. Echter, zonder te beweren, dat in dit opzicht op onderdeelen geen fouten zullen zijn gemaakt, moet hier een dergelijk misverstand duidelijk worden afgesneden. Want deze betuiging van overtreding en tekort, van schuld dus in den zin van de vijfde bede van het gebed des Heeren (ophellēmata) heeft in concreto veeleer op het tegengestelde betrekking. Ik weet dat ik soms eerder te soepel dan te fel ben geweest..... Dat ook verder te weinig de kracht van Gods Woord en de heiliging van Gods Naam de handelingen mijnerzijds heeft gestuurd. Beschaming komt er op het gelaat, wanneer wij bijvoorbeeld de psalmen lezen en wij de bewegendheid hooren vanwege de eer des Heeren in den strijd met hen die het oud-testamentisch prototype vormen van wat later zou geheeten moeten worden de valsche kerk. Daartegenover realiseerden wij ons reeds tijdens de procedure en realiseeren wij ons achteraf nog des te scherper in zijn vollen omvang alleen aan God bekend, doch ook nu reeds door ons onderscheiden concreet tekort, dat — afgezien nog van wat verder te erkennen valt — op zichzelf reeds noopt tot de bede

aphes hēmin ta ophellēmata hēmōon..... (Matth. 6:12.)

Maar dan vervolgt Ds Schilder toch onder het nieuwe kopje „Zaaksgerechtigheid“:

„En wanneer dan dit erkend is, zij daar tegelijk aan toegevoegd, dat ik, na alles wat nu beschreven is, de zaak die hier in geding was, als gerechtigt mag beschouwen.“ (a.w. pag. 373 v.)

Zoo meen ik, dat we op de vraag, of de kerkelijke situatie niet mede vertroebeld is door de wijze, waarop we ons bezwaarschrift inrichtten, mogen antwoorden, dat we, met alle erkenning van schuld voor Gods aangezicht, ook op dit punt onze zaaksgerechtigheid handhaven.

F. d. V.

van de „overzijde“. Een aantal inzenders van (overigens gelijkkluidende) ingekomen stukken schijnt op dit punt niet geheel en al overtuigd. Men vraagt zich blijkbaar af: hadden de deputaten van de overzijde wel het recht, schriftelijke stukken in handen van onze deputaten achter te laten? En, in verband hiermee: hadden onze deputaten dan wel het recht, deden zij althans er goed aan, zulke stukken van hen te vragen?

Sommigen schijnen dit te betwijfelen. Want, zoo hooren we wel zeggen: „aan de deputaten van ginds was zeer bepaald opgedragen, „te trachten te komen tot een mondelinge samenspreking“.

Zeker, dit was onze deputaten bekend. Ook zijzelf hadden trouwens, reeds aanstonds vanwege de Groningsche Synode, verlof ontvangen tot het voeren van mondelinge besprekingen, indien maar zou voldaan zijn aan bepaalde voorwaarden; zelfs had de Groningsche synode zeer duidelijke regelingen getroffen met het oog op zulke mondelinge samenspreking; ja, ze was zóó ver gegaan, dat ze aan haar deputaten uitdrukkelijk het recht toekende, met inachtneming van den bij Kerkenordening aangewezen weg, zich in te spannen voor bijeenroeping eener tusschentijdsche synode.

Er was dus wel degelijk ook onzerzijds reeds voorzien in de mogelijkheid van mondelinge besprekingen; al zou voorhands het contact alleen schriftelijk moeten geschieden.

De tegenstelling was dus niet: alleen mondeling (de één), alleen schriftelijk (de ander); doch de tegenstelling was: trachten te komen tot mondeling contact (de één), en bereidheid tot mondeling contact nadat vooraf schriftelijk zou gehandeld zijn (de ander).

Dat dit de tegenstelling was, en geen andere, was aan deputaten van de overzijde terdege bekend, gelijk aan iedereen, die lezen wilde.

Nu stonden onze deputaten voor de vraag: wát is nu de stóf, waaróver eerst schriftelijk te handelen zou zijn? Zij meenden, dat vóór alles duidelijk moest zijn, of er aan de overzijde iets veranderd was; dit in de eerste plaats.

En in de tweede plaats diende klaar te zijn, op welke punten eventueel zulk een verandering kon worden aangewezen als reeds bestaande.

Het heeft, bleven, men d, der u, zijde v, van v, 1944 v, had d, sche r, migen, derde, mende, zijde, nog, dat d, verzoel, dat een, geen e, Men b, des He, oefene, blik a, behoud, medle", tot de, waarop, ginds, Woord, loopen, vraag:, de lees, Welk, zaken, goed m, goed a, tegenw, Op dit, ken, er, voelen, buiten, laars", en „re, tussche, dit in, schen s, Al ha, uitgeste, telijk m, nog zo, moeten, openbaa, moest, de kerk, wel iets, geval is, gesties, God ge, houden, vechten, Maar, nadruk, niet zul, dracht, ren bes, zij moe, mondeli, brieven, Dht z, Dit z, Dit z, Dat o, laatsten, ten (zie, in lezen, „Ter, op de U, trachten, spreking, derschel, ring van, Hnkele, gen zou, onmisba, de vra, gehad h, als we, ceerde v, stond, d, node ge, schriftat, Dat o, hebben, Acta v, In art, 11 Febr, opvattn, Zwolle r, worden, Hierui, 1. rees, de overz, mogen s, 2. op, nog eens, vatting, (hun jor, Ja, no, hetzelfde, zijde aar, wat de, doen. To, schriftelij, teert, da, dies op, Synode s, zij een a, genomen, zich voe, ningen h,